

Tieteen ja taiteen totuus

Claes Andersson

Tieteellinen ajattelutapa on perinteisesti yhdistetty totuuden käsitteeseen. Tiede on jotakin, jonka avulla voidaan systemaattisesti havainnoida ja koetella todellisuutta. Tieteen keinoin on ajateltu voitavan löytää ja paljastaa maailmankaikkeudessa vallitsevat tosiolevaiset periaatteet.

Euroopan Unionin komission vuonna 1996 hyväksymässä keskustelunavauksessa *Huomisen keksiminen: Euroopan tiede kansalaisten palveluksessa* tarkastellaan eurooppalaisen tutkimuksen mahdollisuuksia ensi vuosituhanalla. Lähtökohtana on nopeasti muuttuvan maailman ristiriitaisuus. Ohjelman nimi on kiehtovan paradoksaalinen: kysymys ei olekaan enää totuuden paljastamisesta vaan tulevaisuuden keksimisestä. Onko tiedemiehelle tulevaisuuden suurin haaste mahdollisimman lennokka fiktio?

Kysymys fyysisen todellisuuden ontologiasta on ajankohtainen aikana, jolloin perinteisesti todellisuuteen pitäytyvänä pidetyssä taloudessakin toiminnan keskeisenä globaalina periaatteena on se, miten imaginaariset pääoma-aallot huuhtovat maailmaa päivittäin laidasta laitaan.

Maailma on täynnä fiktiivistä tulevaisuus- ja innovaatiopuhetta, jonka avulla pyritään vahvistamaan tiettyjen ryhmien identiteettiä ja asemaa yhteisössä tai yhteiskunnassa. Tiedepolitiikkaa ilmentävät tieteen, tutkimuksen ja teknologian strategiat toistavat näitä mantroja. Välillä tuntuu siltä, että kun oikein monta kertaa peräkkäin sanotaan tulos, innovaatio, tulevaisuus, huippuosaaminen, jotain merkittävää tapahtuu. Tällä tavalla rukous perinteisesti toimii.

J.G. Ballard kirjoittaa romaanissaan *Crash* todellisuuden ja fiktion suhteesta seuraavasti:

We live already in a world ruled by fictions of every kind. The fiction is already here and the role of the writer is to invent the reality.

Tässä Ballardin lauseessa on tämän päivän ihmisellä paljon mietittävää. Tieteessä erikoistutaan pitkälle ja todellisuus pirstotaan niin pieniin osiin, ettei niiden summa oikeastaan enää olekaan kokonaisuus, joka voidaan hahmottaa ihmisen mitoilla. Kuka ymmärtää kokonaisuutta maailmassa, jossa todellisuutta arvioidaan ja lähestytään vain mikrotason (tai makrotason) todentamisen kautta? Lieneekö niin, että tieteen, teknologian ja talouden fiktiot vaatisivat rinnalleen vähitellen myös taiteen ruumiillista todellisuutta? Onko taiteen tehtävänä keksiä uudelleen ihmisen kokoinen todellisuus tieteellisen fiktion maailmassa? Voivatko tiede ja taide yhdistyä tulevaisuudessa joksikin aivan uudeksi havaitsemisen ja todentamisen tavaksi?

Bertolt Brecht kysyy runossaan *Pakopaikalle Tanskaan*:

Sano, talo salmen ja kirsikkapuun välissä,

*kestikö pakolaisen kerran seinääsi muuraama
vanha lause: TOTUUS ON KONKREETTINEN
pommikoneiden hyökkäyksen?*

Claes Andersson on kulttuuriministeri.